

Historisch Zwijndrecht

Aanleiding

Voor u ligt het document waarin de historische stedenbouwkundige structuur van de gemeente Zwijndrecht wordt beschreven. De aanleiding van deze visie komt voort uit de wens om inzicht te krijgen hoe om te gaan met het cultuurhistorische karakter van de gemeente.

In deze visie worden de historische waardevolle stedenbouwkundige structuren benoemd en beschreven, zodat er op een verantwoorde wijze kan worden gewerkt aan de ruimtelijke samenhang. Een samenhang die recht doet aan het historische karakter van de gemeente. Mede omdat historisch besef, of handelen vanuit historisch besef nogal een verschillend begrip is, is het benoemen van de waardevolle stedenbouwkundige structuren essentieel.

Door het historische karakter en de daartoe behorende stedenbouwkundige structuren te benoemen, heeft de gemeente een leidraad hoe om te gaan met het collectieve geheugen. Op deze wijze kan de gemeente mogelijk beter anticiperen op eventuele vraagstukken, waarbij historisch besef van belang is.

De herwaardering van het cultuurhistorische karakter is immers in gang gezet met de herinrichting van het Raadhuisplein. Recentelijk is dit doorgezet in zowel de Burgemeester de Bruïnelaan als het oostelijke deel van de Lindelaan. Beide behoren tot de historische structuur van de gemeente. Door beide reconstructies op elkaar af te stemmen is er een eerste aanzet gemaakt aan het éénduidige handschrift. Een handschrift dat qua sfeer recht doet aan de herkenbaarheid van het waardevolle karakter.

Men kan zich afvragen is een visie nodig? Het antwoord hierop is simpel Ja. Een visie vanuit het oogpunt van cultuurhistorie, eenheid en herkenbaarheid levert een waardevol document op. Een document wat de gemeente Zwijndrecht handvaten kan bieden bij keuzemomenten in een project.

Analyse

"Op zoek naar de Historisch waardevolle structuur Zwijndrecht"

Door het bestuderen van verschillende historische kaarten maken we als het ware een tijdreis. Aan de hand van deze tijdreis kunnen we vervolgens de historisch waardevolle stedenbouwkundige structuren benoemen. Hierdoor kunnen tijdens reconstructies weloverwogen beslissingen worden genomen. Beslissingen die bijdragen aan een éénduidig handschrift en de historische samenhang van de gemeente Zwijndrecht.

De ontwikkeling van Zwijndrecht is sterk verbonden met de opkomst en ontwikkeling van de stad Dordrecht en kent de gemeente Zwijndrecht een heldere en duidelijke structuur. Zo was Zwijndrecht een belangrijke schakel tussen enerzijds Rotterdam en anderzijds het Zuiden.

Onze tijdreis begint in 1815

Op bovenstaande afbeelding zijn een aantal belangrijke structuren zoals: de Ringdijk, de Rotterdamseweg, de Lindelaan en de Devel van de gemeente goed zichtbaar.

Ringdijk

In 1336 is de herdijsing van de Zwijsrechtse Waard definitief tot stand gekomen. De bedijking van de Zwijsrechtse Waard leverde veel vruchtbaar en veilig land op, waar diverse heerlijkheden en ambachtsheerlijke hofsteden verzezen. In de negentiende eeuw groeide Zwijsrecht door diverse toevoegingen van omliggende dorpen en gehuchten.

Rotterdamseweg (Langeweg)

Toen het land begaanbaar was geworden, heeft men om te beginnen vanaf de achterkade aan de Waal een rechte lijn getrokken dwars door de Waard. De langs deze lijn aangelegde Langeweg (Rotterdamseweg) deelde de Waard in twee delen. Zij vormde de grens tussen de noordoostelijke en zuidwestelijke ambachten en fungeerde tevens als waterscheiding tussen de Waal- en Develpolders. De Rotterdamseweg fungeerde later als belangrijke route van Rotterdam naar het zuiden.

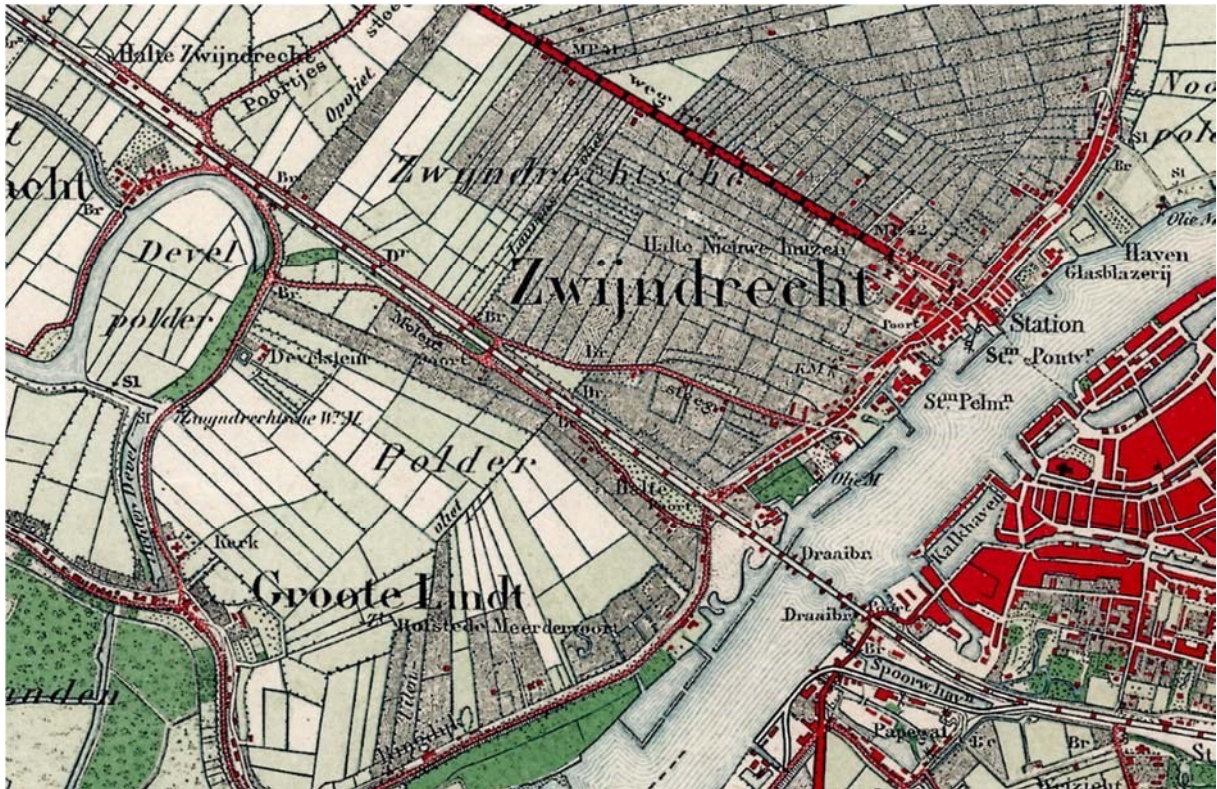
Lindelaan (Molensteeg)

Een ander duidelijk herkenbare structuur is de Lindelaan. De lindelaan liep van origine van de dijk tot ver achter in de Lindt. Waar nu de Koninginneweg het einde vormt van de Lindelaan liep deze gewoon door over het gebied waar nog steeds de stadstuin geprojecteerd staat. De Lindelaan (ooit omzoomt door Lindebomen) leidde naar het Lindebos in de Lindt zoals het wel aangeduid werd. Tijdens de recentelijke herinrichting van de Lindelaan Oost zijn de Lindebomen weer terug geplaatst.

Devel

Het Develgebied heeft al een hele geschiedenis achter de rug. Uit bodemonderzoek is gebleken dat de oeverwallen van de Devel al rond het jaar 1000 bewoond werden door vissers, landbouwers en veehouders. In 1331 werd de Zwijsrechtse waard door de graaf van Holland, Willem III, bedijkt. Daarbij werd de Devel bij Groote Lindt en bij Kleine Lindt afgedamd. Sindsdien speelt de afgedamde rivier een belangrijke rol bij de afvoer van het polderwater.

We vervolgen de reis in 1925

Waar in eerste instantie de groei van Zwijndrecht zich met name rondom de Ringdijk afspeelde vinden deze rondom 1925 ook aan de Rotterdamseweg en de Lindelaan. Verder is op deze kaart het fraaie polderpatroon van Zwijndrecht goed zichtbaar. Een patroon dat leidend zal zijn aan de verdere ontwikkelingen. Buiten de eerder genoemde stedenbouwkundige structuren valt ook de Laurensvliet op in de kaart.

We maken vervolgens een sprong naar het jaartal 1936

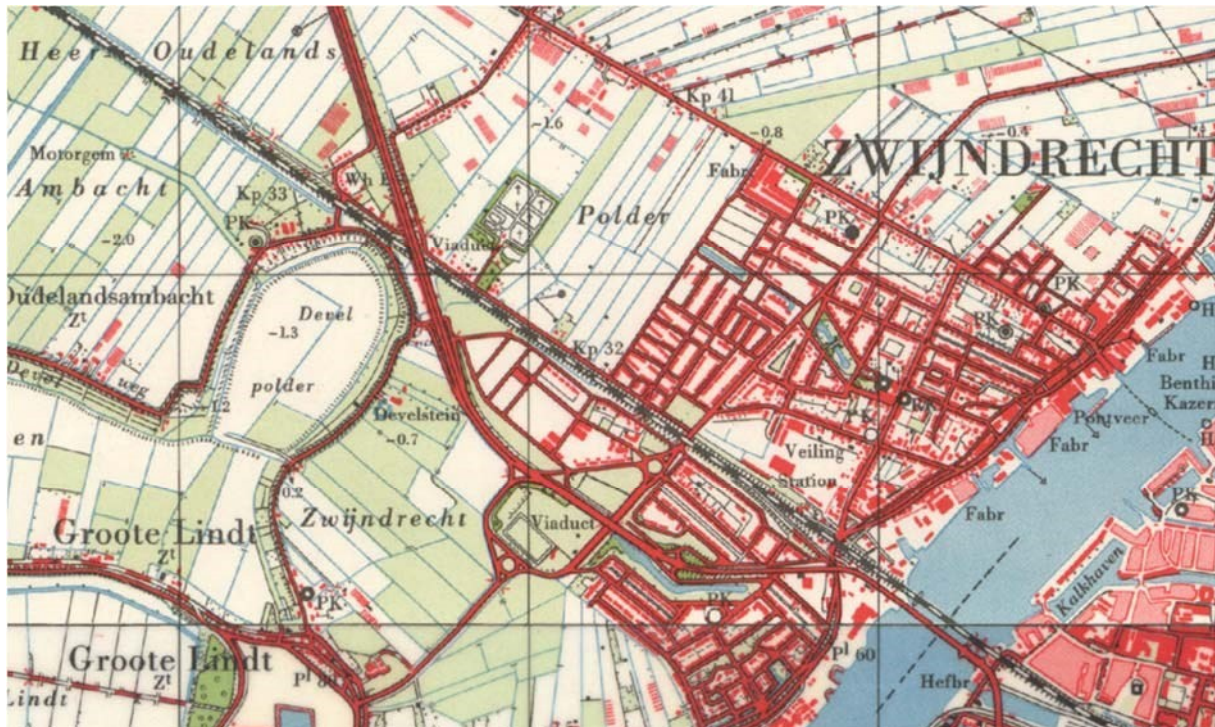
Met de komst van het spoor is de verdere ontwikkeling van de gemeente een feit. De Burgemeester de Bruïnelaan met daaraan gelegen gemeentehuis vormt een belangrijke schakel waaraan de verdere groei gestalte krijgt. Tevens wordt in de fase een eerste aanzet gemaakt voor de latere Koninginneweg.

Burgemeester de Bruïnelaan

De aanleg van de Burgemeester de Bruïnelaan was een gemeentelijk prestigeproject. Toch maakte de Burgemeester de Bruïnelaan geen onderdeel uit van een groter plan van uitbreiding. Dat was inmiddels wel nodig: de groei van het dorp tot "stedelijk district" maakte dat haar uitbreiding niet langer langs de bestaande wegen kon plaatsvinden. Meer vaststaande lijnen voor de bebouwing waren noodzakelijk. De Woningwet gaf gemeenten de mogelijkheid gronden te onteigenen en zo te komen tot een meer compacte bebouwing. Zo was het een welbewuste poging om, naast de vele fabriek- en tuinarbeiders, ook rijkere bewoners aan Zwijndrecht te binden.

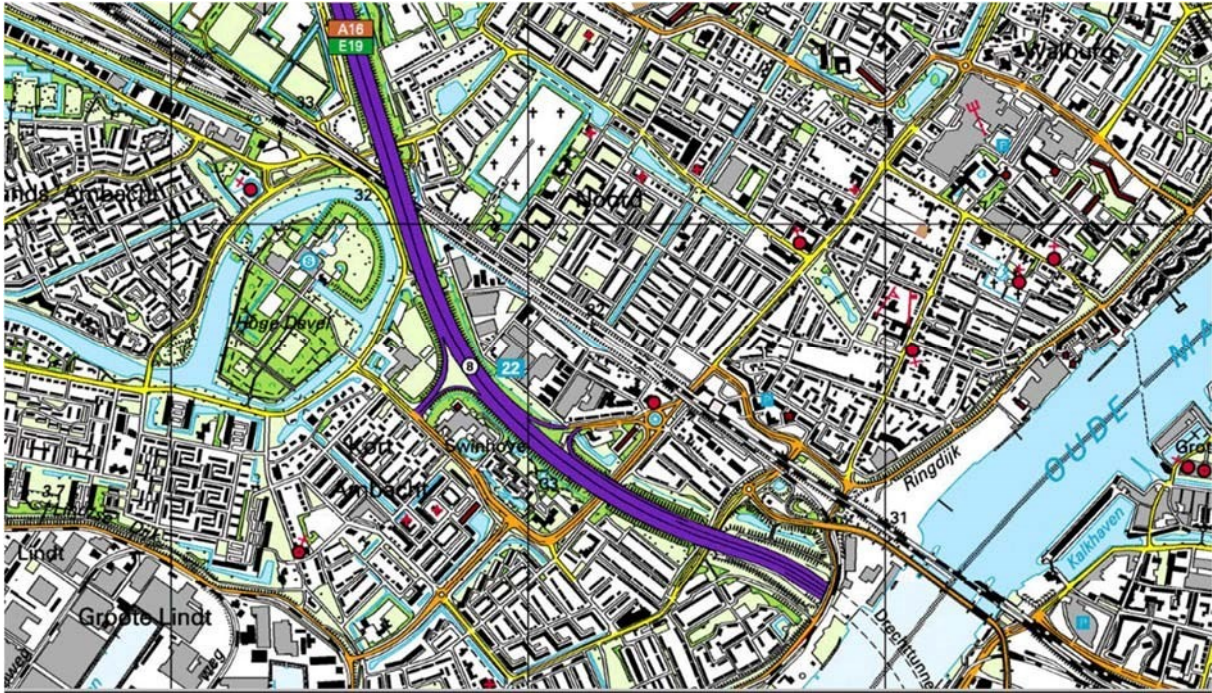
De ontwikkeling van de Burgemeester de Bruïnelaan kwam verder tot stand dankzij burgemeester Doorn (1917-1928), die dit project van zijn voorganger de Bruïne voltooide. Hij had een scherp oog voor de belangen van Zwijndrecht als woongemeente. Aan het begin van zijn burgemeesterschap liet hij de laan aanleggen als verbindingsroute tussen de Rotterdamseweg en het station, dat toen aan het begin van de Ringdijk lag. Langs de laan werden voornamelijk woonhuizen en instellingen gebouwd, die aanvankelijk als een vreemde diagonale bebouwingsrij in het tuinderslandschap lagen.

Zwijndrecht groeit verder door 1960

Met de groei van de gemeente Zwijndrecht zijn er aan de eerder beschreven stedenbouwkundige structuren, nieuwe belangrijke structuren toegevoegd. De Koninginneweg is de belangrijkste nieuwe stedenbouwkundige structuur, en fungeert als hartlijn binnen het inmiddels fijnmazige netwerk. Zo vormen de Ringdijk-Lindtsedijk en de Koninginneweg de belangrijkste doorgaande lijnen naar het achterland, heden ten dagen bekend als Kort Ambacht. En daarmee erg belangrijk in de verder ontwikkeling van Zwijndrecht. De structuur van de Lindelaan is inmiddels gewijzigd. Liep de Lindelaan ooit door tot aan de Devel, loopt deze nu tot de Koninginneweg.

Waar staan we nu? 2018

Door de tijdsreis is goed te zien hoe Zwijndrecht is gegroeid. Maar een stad is nooit echt klaar met groeien, ontwikkelingen zullen ook in de toekomst blijven plaatsvinden. Zo is de gemeente vanuit de groeiagenda naarstig op zoek naar locaties om verder te kunnen groeien. Wellicht dat er in de toekomst nieuwe stedenbouwkundige structuren worden toegevoegd aan de bestaande structuur? Het is mooi om te zien dat sommige eeuwenoude stedenbouwkundige structuren grotendeels behouden zijn gebleven en nog steeds zichtbaar zijn in de stadsplattegrond. Wat wel opvalt is dat er geen éénduidigheid is betreft de inrichting van stedenbouwkundige structuur. Met als gevolg dat lange lijnen nauwelijks herkenbaar zijn. Deze onherkenbaarheid wordt versterkt door de versnippering (gebruik van veel verschillende bouwmaterialen) in de openbare ruimte, waardoor de ruimtelijke samenhang nagenoeg nihil is.

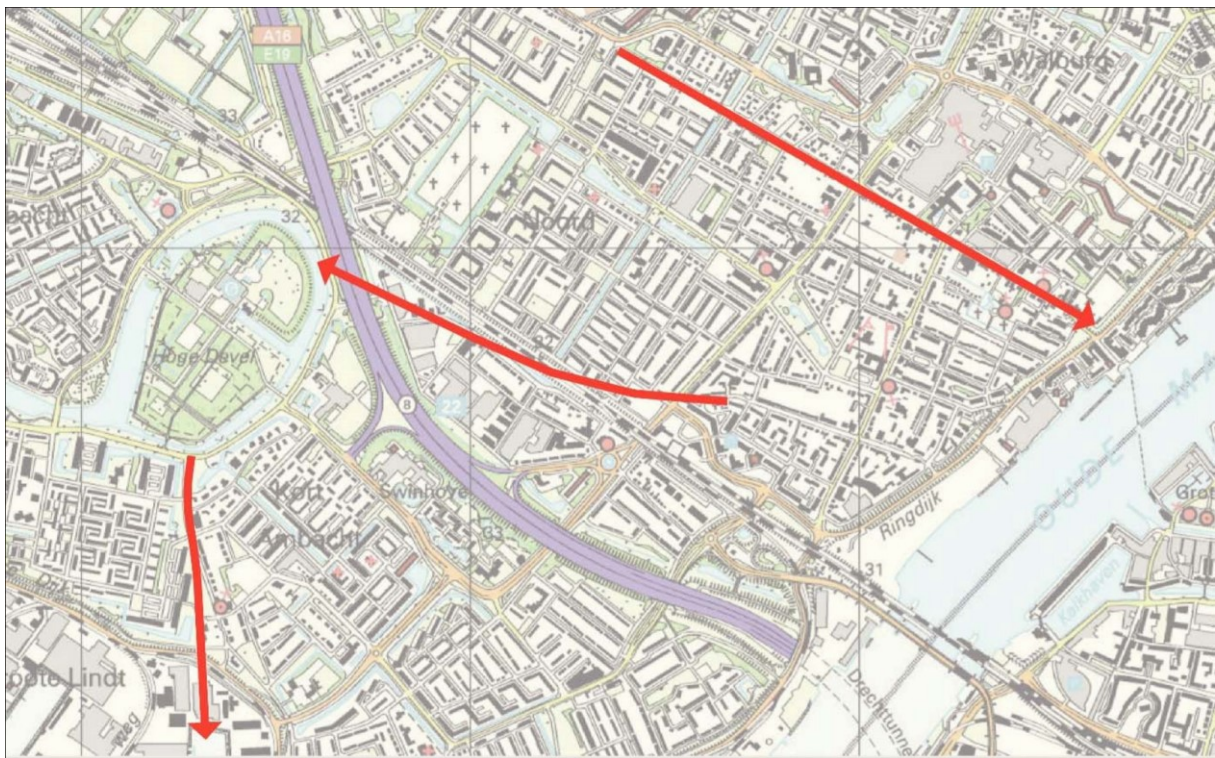
Conclusie

Cultuurhistorisch besef is voor iedere gemeente zeer waardevol, hiernaar handelen is mogelijk nog waardevoller. Onderlinge afstemming, eenheid in materialisatie en inrichtingselementen zijn dan ook essentieel. Historisch besef en het respectvol

behandelen van architectuur en waardevolle structuren, leidt tot herkenbaarheid en samenhang. Alleen op deze wijze wordt er recht gedaan aan de waardevolle structuur van de gemeente en mogelijke vergissingen kunnen worden voorkomen.

Dankzij onze tijdsreis is goed te zien dat verschillende stedenbouwkundige structuren deels verloren zijn gegaan. Op de onderstaande afbeelding is goed te zien dat de Lindelaan (Molensteeg) ooit doorliep tot aan de Devel. En de Devel in verbinding stond met de Oude Maas.

Met de aanleg van de Swanendrift is de structuur van de Rotterdamseweg veranderd. Het gevolg hiervan is dat de continuïteit van de lange lijn verloren is gegaan. Mede doordat de Rotterdamseweg niet éénduidig en herkenbaar is ingericht, geeft een versnipperd en rommelig straatbeeld. Om verdere versnippering te voorkomen is het van belang om vooraf na te denken over eventuele gevolgen.

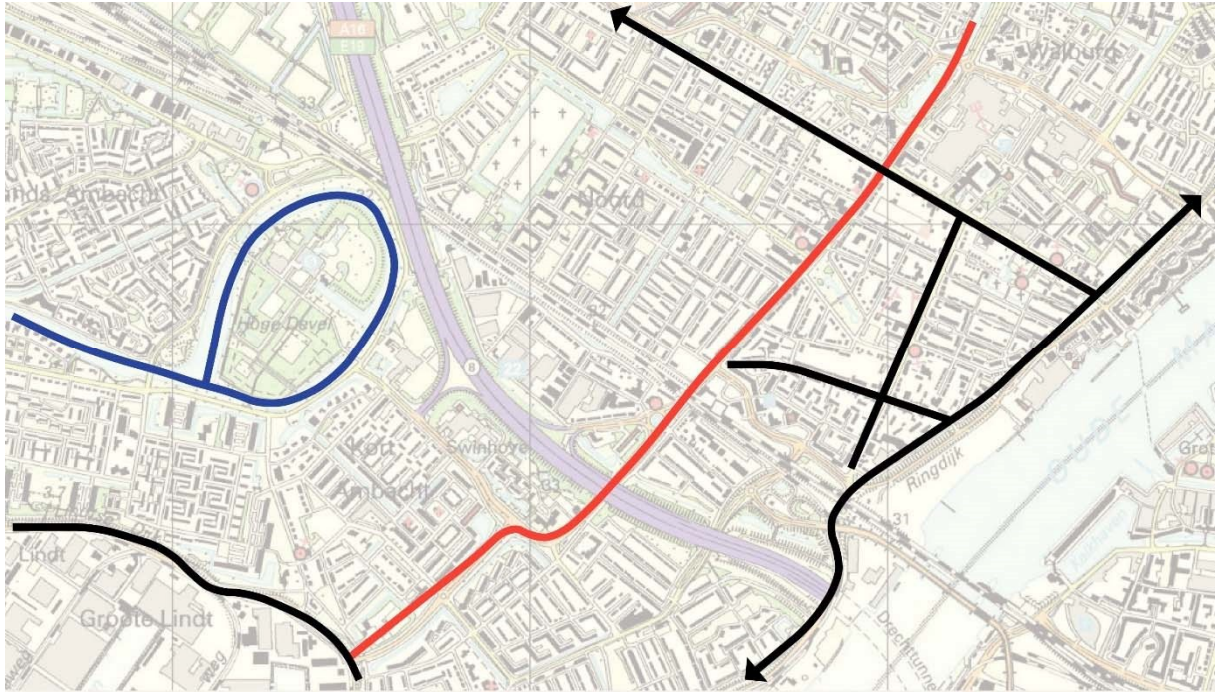

Historisch waardevolste structuren Zwijndrecht

De belangrijkste historische structuren van Zwijndrecht zijn op de onderstaande afbeelding ingetekend. De Ringdijk en Lindtsedijk als afweersysteem tegen het water. De Rotterdamseweg, Burgemeester de Bruinelaan en de Lindelaan vormen

de historisch waardevolste stedenbouwkundige dragers van de stedelijke ontwikkeling van de gemeente Zwijndrecht. De Devel die in verbinding stond met de Oude Maas vormde een belangrijke waterstructuur van de gemeente. Helaas is deze verbinding in de loop de jaren verdwenen.

De Koninginneweg samen met de Laan van Walburg en de Burgemeester Doumaweg als één van de belangrijke doorgaande lange lijnen van de gemeente.

Aanbevelingen

Binnen de gemeente Zwijndrecht spelen er momenteel een aantal projecten die onderdeel uitmaken van het historische karakter. Zo wordt er momenteel gewerkt aan het Westelijke deel van de Lindelaan en de Koninginneweg.

Lindelaan West

Zoals in de inleiding beschreven is, is het oostelijke deel van de Lindelaan recentelijk uitgevoerd. Met de inrichting van het Raadhuisplein, Burgemeester de Bruinelaan en de Lindelaan Oost is er ingezet op het historische besef van de gemeente. Het is dan ook niet meer dan logisch om deze inrichting door te zetten in de Lindelaan West. Door te sturen op éénduidigheid en herkenbaarheid in o.a. inrichting en materialisatie krijgt het historische besef langzaam gestalte, waardoor er op een respectvolle manier wordt omgegaan met het historische karakter van de gemeente.

Rotterdamseweg

Samen met de Lindelaan, en de Ringdijk is de Rotterdamseweg van historisch belang voor het collectieve geheugen van de gemeente. Bij eventuele reconstructies is het aan te bevelen weloverwogen besluiten te nemen over hoe om te gaan met de lange lijn, en hoe deze op een respectvolle wijze zou kunnen worden vormgegeven.

Koninginneweg

Momenteel wordt er gewerkt aan de Koninginneweg. Geredeneerd vanuit de structuur c.q. lange lijn zou het de aanbeveling verdienen om de Koninginneweg, Laan van Walburg en de Burgemeester Doumaweg op elkaar af te stemmen, waardoor er een éénduidig en herkenbaarheid profiel ontstaat. De Laan van Walburg en Burgemeester Doumaweg kennen een groen karakter. En kennen een fraaie middenberm, die bijdraagt aan de allure van deze groene as.

